

УДК 343.77(477)

Р.О. БОДНАРЧУК, Львівський національний університет ім. І. Франка

ПОНЯТТЯ, КРИТЕРІЇ ТА ОЗНАКИ ЗНИЩЕННЯ ЧУЖОГО МАЙНА (СТАТТІ 194 ТА 196 КК УКРАЇНИ)

Ключові слова: умисне чи необережне знищення майна

Згідно ч.1 ст.1 КК України Кримінальний кодекс України серед своїх завдань має правове забезпечення охорони власності від злочинних посягань, а також запобігання таким злочинам. Виконання цього завдання не можливе без вивчення суспільно-небезпечних діянь, які є складами злочинів проти власності, їх ознак та правильного розуміння термінів, що використовуються в них. А враховуючи дані статистики, що питома вага злочинів проти власності становить 61 % від загальної кількості вчинених злочинів, дослідження злочинів проти власності набуває неабиякої актуальності [1]. Серед основних джерел небезпеки для власності є злочинні посягання, спрямовані на знищення та пошкодження чужого майна. Дослідження ж понять «знищення» та «пошкодження» майна носить не лише пізнавальний характер, але й сприятиме правильній кваліфікації діянь, гармонізації й удосконаленню національного кримінального законодавства.

Потрібно зазначити, що певний вклад у дослідження питання знищення чи пошкодження майна у радянський період зроблено у працях М.М. Гернет, О.О. Жижиленка, М.М. Ісаєва, П.С. Матишевського, Б.С. Нікіфорова, С.І. Сироти, І.С. Тишкевича та інших, присвячених загальним питанням кримінально-правового вчення про злочини проти власності. Єдиною монографічною працею того періоду по знищенню чи пошкодженню майна була робота Б.С. Волкова «Ответственность за уничтожение и повреждение имущества по советскому уголовному праву». В

сучасній науці кримінального права питання знищення чи пошкодження майна в окремих аспектах досліджувалися у наукових працях таких російських вчених, як А.Г. Безверхова, О.І. Бойцова, Г.М. Борзенкова, Г.В. Веріної, С.О. Єлісеєва, А.Н. Ігнатова, Н.О. Лопашенко, В.В. Мальцева, В.І. Плохової, Е.С. Тенчова та ін. В Російській федерації проблема знищення чи пошкодження майна була предметом дисертаційних досліджень Є.В. Нікітіної (2000 р.), Л.М. Файзрахманової (2002 р.), Є.М. Плютиної (2005 р.), А.М. Шаріпова (2005 р.), І.І. Коваленко (1995 р.), С.А. Тимко (2000 р.) та І.Г. Шевченко (2007 р.). В Україні питання лише умисного знищення або пошкодження майна стало предметом дисертаційного дослідження А.В. Сакун «Кримінально-правова характеристика умисного знищення або пошкодження майна» (2010 р.). Тому слід констатувати, що в період значного збільшення кількості досліджень у сфері кримінального права, в сучасній українській науці відсутнє дослідження, яке би носило узагальнюючий характер й комплексно розкривало питання кримінальної відповідальності як за умисне, так і за необережне знищення чи пошкодження майна. Поряд із цим, при визначенні поняття «знищення» чужого майна у науковій літературі немає єдиного підходу, не зважаючи на значну подібність цих визначень. Так само немає критеріїв, які були би спільними, як для знищення, так і для пошкодження, за якими вже б виводилися ознаки і давалися визначення «знищення та пошкодження» чужого майна.

Основним завданням цієї статті виступає дослідження діючого кримінального законодавства та наукових точок зору щодо визначення поняття «знищення» чужого майна, проведення їх порівняльного аналізу з метою подання власного поняття, критеріїв та ознак знищення чужого майна.

Положення статей 194 та 196 КК України за своєю кримінально-правовою роллю у системі діючих правових норм передбачають кримінальну відповідальність лише за такі діяння, які пов'язані з порушенням закріпле-

них у цивільному законодавстві речових прав і полягає у спричиненні майнової шкоди власнику чи іншому володільцю майна, яке стало предметом злочинного посягання. У ст.194 КК України, як і у ст.196 КК України, передбачена кримінальна відповідальність за два самостійні суспільно небезпечні діяння: знищення чужого майна та пошкодження чужого майна [2].

На думку Б.С. Волкова, позначення цих злочинів термінами «знищення та пошкодження» є найбільш вдалим, адже вони достатньо повно відображають специфіку цього виду посягань на власність й охоплюють всі можливі форми приведення майна у непридатний стан. Слід зазначити, що у вітчизняній кримінально-правовій літературі робилися спроби позначити «знищення та пошкодження» майна єдиним збірним терміном (одні – «псування», другі – «пошкодження», треті – «знищення»). З приводу цього Б.С. Волковим були зроблені наступні зауваження. Аналізуючи твердження Т.Л. Сергєєвої про те, що наявність між знищенням та пошкодженням майна як певних відмінностей, так і спільних ознак («як при знищенні, так і при його пошкодженні *відбувається зміна властивостей майна, яке стало предметом злочину, що полягає у погіршенні його якості, навіть до повної втрати річчю своєї якості*») дає підстави для вживання єдиного поняття «псування», Б.С. Волков вважає, з чим ми повністю згодні, що подане Т.Л. Сергєєвою поняття «псування» суперечить загальноприйнятому розумінню цього терміну в значенні «пошкодження» (як його синонім) і не поширюється на поняття «знищення». Аргументами Б.С. Волкова про недопустимість об'єднання знищення та пошкодження майна терміном «пошкодження» є: по-перше, якщо при знищенні *повністю втрачаються, як можливість користування цією річчю, так і її економічна цінність*, то при її пошкодженні річ приводиться у *тимчасову, часткову непридатність* й при затраті праці та матеріалів економічне і господарське призначення речі може бути відновлене; по-друге, пошкодження майна не означає його знищен-

ня; по-третє, річ можна пошкодити, але, при цьому, не знищивши її. Також не можна визнати вдалою спробу позначення знищення та пошкодження майна терміном «знищення», обґрунтовуючи тим, що знищення майна передбачає його пошкодження (неможливо знищити річ, не пошкодивши її). Оскільки, як зазначав професор М.М. Ісаєв, «майнова шкода, заподіяна пошкодженням будь-якої речі, може бути більш значною, ніж шкода від повного знищення іншої речі» [3, с.12].

Цілком згодні з думкою А.Г. Безверхова та І.Г. Шевченко, що і протиправне діяння, і суспільно небезпечні наслідки, що настали у результаті вчинення цього діяння, полягають у знищенні або пошкодженні чужого майна. Тому знищення та пошкодження прийнятно розглядати у плані «діяння-наслідок» [4, с.82]. Окрім цього, сама термінологічна конструкція «знищення або пошкодження» передбачає як вчинення певного роду діяння, так і настання відповідних суспільно небезпечних наслідків. При цьому наслідки мають головне значення, оскільки саме з ними закон пов'язує момент закінчення злочину [5, с.499].

В сучасній науці кримінального права про відповідальність за знищення та пошкодження майна безспірним є положення про те, що під знищенням і пошкодженням з об'єктивної сторони розуміється протиправне діяння, яке може виражатися у формі як дії, так і бездіяльності. Однак, як показує практика, частіше всього розглядувані злочини вчиняються шляхом активної форми поведінки – дії. На думку, А.Н. Круглевського, з юридичної точки зору немає значення, чи застосовував винний хімічні, механічні чи будь-які інші знаряддя, діяв він за допомогою тварини чи неосудного, чи навіть через вплив введеного ним в оману власником майна [6, с.104]. Так, дійсно знищення чи пошкодження чужого майна можуть бути здійснені у *будь-який спосіб* (розбиття, розламування чи розрізання речі на шматки, дія на річ водою чи повітрям, повне чи часткове розчинення її у воді чи інших рідинах тощо) [5, с.499], однак, зважаючи на положення чинного КК України, вчи-

нення зазначених діянь шляхом підпалу, вибуху чи іншим загально небезпечним способом утворює кваліфікований склад цього злочину і потребує кваліфікації за ч.2 ст.194 КК України. Тому, положення А.Н. Круглевського про відсутність юридичного значення вибраного способу вчинення знищення чи пошкодження чужого майна є неприйнятним для кваліфікації у сучасних умовах.

Знищення й пошкодження майна може бути вчинене різноманітними діями, які відрізняються між собою. З приводу цього, А.Г. Безверхова та І.Г. Шевченко зробили спробу класифікувати дії спрямовані на знищення та пошкодження майна за такими підставами: 1) за *джерелом* це може бути протиправний вплив зі сторони самого винного, його співучасників чи інших (посторонніх) осіб; 2) за *характером* дії чуже майно може бути знищене чи пошкоджене винним внаслідок впливу на нього різноманітних сил та зовнішніх факторів – фізичних (в тому числі власних зусиль винного чи шляхом використання інших осіб чи тварин), механічних, біологічних, хімічних чи інших сил, природних чи штучних факторів. Наприклад, винний розбиває скло у вікні чи столовий сервіз, чи вітрину магазину, сокирою прорубує отвір у днищі човна, із застосуванням ножа розрізає сукню чи інший одяг, використовує вогонь й спалює чужу річ, руйнує з допомогою спеціальних механізмів споруду, обливає чуже майно сірчаною кислотою, підмішує дьоготь у бочку з медом, змішує цукровий пісок з річковим, замазує фарбою картину, отрує чи заражає чужу худобу, калічить чи спричиняє смерть цінним домашнім тваринам, умисно ламає станок чи інший механізм на фабриці чи заводі, затопляє книгосховище, руйнує шляхом вибуху будівлю, забруднює чи засмічує колодязь, як джерело питного водопостачання, засипає землею погріб, нехтує заходами безпеки при використанні джерел підвищеної небезпеки (наприклад, розкладає вогнище поблизу від легкозаймистих предметів, кидає непогашений недопалок сигарети у вогнебезпечному місці), порушує спеціальні пра-

вила безпеки (експлуатує потребуєчий ремонт механізм, що відноситься до джерел підвищеної небезпеки) [4, с.83]. Однак, слід погодитися із уточненням М.І. Мельника, який вважає, що використання майна за його призначенням, що призвело до припинення його існування (наприклад, спалення палива), не може розглядатись як спосіб його знищення чи пошкодження, а тому не утворює складу розглядуваних злочинів. За наявності для того підстав зазначені діяння можуть розглядатись як привласнення чи розтрата такого майна [5, с.499].

Дещо рідше знищення чи пошкодження майна вчиняються шляхом *бездіяльності*. Бездіяльність у складі знищення чи пошкодження майна являє собою невиконання конкретної дії, яку особа зобов'язана була і мала реальну можливість вчинити, внаслідок якої заподіюється знищення чи пошкодження чужого майна. На практиці відомі такі випадки знищення чи пошкодження майна внаслідок бездіяльності, як залишення без нагляду включених електричних приладів чи інших джерел підвищеної небезпеки, ненадання корму тваринам особою, яка зобов'язана по роботі належним чином утримувати тварин, неприйняття зобов'язаною особою заходів збереження чужого майна від руйнівної дії кліматичних, біологічних та інших факторів (наприклад, сирості), невжиття необхідних запобіжних заходів при використанні вогню, інше невиконання винним у побуті чи на роботі загальноприйнятих норм безпеки і недотримання спеціальних правил з попередження шкоди [4, с.83].

Спробуймо розрізнити два суміжні альтернативні діяння – *знищення* чужого майна та *пошкодження* чужого майна, які поряд із наявністю у них спільних ознак, мають ознаки, які їх розрізняють. Для цього розглянемо ці діяння з різних точок зору науковців, сформулюємо критерії, за якими подамо ознаки, при наявності яких чуже майно буде вважатися знищеним.

З точки зору нового тлумачного словника української мови дієслово «знищувати» трак-

тується як: 1) вбивати, нищити та ін., припиняти існування когось, чогось, призводити до загибелі, смерті; 2) припиняти, усувати; 3) з'їдати, випивати все, не залишаючи нічого тощо [7, с.166].

С.В. Максимов вважає, що під *знищенням* майна слід розуміти наслідок у вигляді *втрачати річчю своїх споживчих властивостей*, які відповідають основному призначенню даного майна, при якому відновлення даних властивостей неможливе або вимагає затрат, рівних чи перевищуючих вартість майна [8, с.152–153]. Як бачимо, основними критеріями тут виступають споживчі властивості (*можливість використання за основним призначенням*) та можливість й доцільність їх відновлення (враховуючи й *вартість майна*). Однак, на нашу думку, недоцільність (невигідність) відновлення споживчих властивостей майна (використання його за основним призначенням), що ґрунтується на значних затратах, не може визнаватися критерієм для визнання майна знищеним, так як це свідчить не про об'єктивно існуючу фізичну неможливість відновлення майна, а про суб'єктивне небажання значних затрат для його відновлення. Наприклад, значні (рівні чи перевищуючі вартість) затрати на відновлення (ремонт) раритетної чужої речі не може бути свідченням того, що ця річ знищена.

На думку А.Г. Безверхова та І.Г. Шевченко, синонімами знищення виступають: ліквідація, винищення, викорінювання, викорчовування (виривання з коренем), припинення існування кого або чого-небудь. В теорії ж кримінального права й судовій практиці, на їхню думку, знищення майна, як правило, визначається як його винищення, що спричинило загибель речі чи приведення її у непридатний стан, унеможливаючи будь-яку можливість використання цієї речі за призначенням. З науково-практичної точки зору *знищення* – це *такий стан речі, при якому вона не може бути відновлена*. Якщо таке відновлення можливе і потерпілий здійснює це, нехай і ціною значних затрат, мова йде про пошкодження майна. Відповідно, знищення майна

виключається, якщо існує *реальна можливість відновлення речі*. В цьому випадку має місце пошкодження майна. Навпаки, неможливість відновлення пошкодженого майна означає його знищення. Знищенням майна ці науковці також визнають і такі діяння, які *виключають річ з майнового обігу без впливу на його фізичні властивості*: викидання чужого цінного майна в річку, море чи океан, випуск газу з балона, вивільнення цінних порід птиці чи звірів з кліток, злив у землю вина з бочки, виливання нафти з магістрального трубопроводу тощо [4, с.85]. На підставі викладеного ці науковці приходять до висновку, що під *знищенням* майна слід розуміти *такий вплив (діяння) на чужу річ, в результаті якого вона переставє існувати фізично або ж настільки змінює свою якість, що не може бути використана за початковим призначенням та відновлена шляхом ремонту, реставрації чи іншим способом, а так само вибуває з економічного обігу*. Поряд із цим, науковці підкреслюють, що кримінально-правове поняття «знищення чужого майна» тісно пов'язане як з фізичною будовою речі, її цільовим призначенням, так і з *вартістю майна* до і після вчинення правопорушення, тому що знищенням речі з фізичного боку є *зміна її вмісту та (або) форми*. Разом із тим, знищення передбачає зміну речі як майна, яке має визначене *господарське призначення й вартісний вираз* [4, с.86]. Однак, ми вважаємо, що деякі названі приклади «*виключення речі з майнового обігу без впливу на його фізичні властивості*» суперечать вищезгаданій цими ж науковцями «*реальній можливості відновлення речі*», яка виступає однією з основних розмежувальних ознак «знищення» і «пошкодження» майна (наприклад, знайдення потерпілим чи іншими особами викинутого в море чи річку цінного майна, повернення у клітку цінних порід птиці чи звірів), а тому свідчать про те, що споживчі властивості (*можливості використання за основним призначенням*) майном відновлюються. На нашу думку, такі приклади дають підґрунтя визнання доцільнішим посилатися при визнанні майна знищеним на таку ознаку, як *неможли-*

вість відновлення майна, маючи на увазі не відновлення його споживчих властивостей та неможливість використання майна за основним його призначенням.

Цілком згідні з думкою М.І. Мельника про те, що самовільне використання (споживання) майна за його цільовим призначенням, що призвело до припинення його існування (наприклад, використання палива в якості пального, споживання продуктів харчування), не може розглядатись як спосіб його знищення чи пошкодження, а тому не утворює складу розглядуваних злочинів. За наявності для того підстав зазначені діяння можуть розглядатись як привласнення чи розтрата такого майна [5, с.499], інші злочини проти власності, які встановлюють відповідальність за викрадення чужого майна, що виключає відповідальність за знищення, чи отримати іншу кримінально-правову оцінку [4, с.87–88]. Не визнається знищенням чи пошкодженням майна й *переробка речі*, яка згідно ч.1 ст.332 Цивільного кодексу України є використанням однієї речі (матеріалу), в результаті чого створюється нова річ [9]. Цю думку підтримують й такі вчені, як А.Н. Круглевський [6, с.104], А.Г. Безверхова та І.Г. Шевченко [4, с.86].

На думку Б.С. Волкова, спільним як для знищення майна, так і для його пошкодження є *спричинення шкоди майну шляхом зміни фізичної структури речі*, яка стала предметом посягання. В обох випадках *змінюється якісний стан речі*, за якого вона *повністю чи частково, постійно чи тимчасово не може бути використана за своїм призначенням*. Це спільне дає можливість встановлювати відповідальність як за знищення майна, так і за пошкодження його в одній і тій же статті кримінального кодексу. При пошкодженні майна річ *не перестає повністю існувати* як майно, вона *переходить у стан тимчасової чи часткової непридатності*. При вкладенні праці й матеріалів *майнова цінність пошкодженої речі може бути відновлена* а річ можна буде використовувати, хоча й з меншою ефективністю, згідно її господарського призначення. При знищенні же річ *припиняє своє існування як*

майно, стає *повністю непридатним виконувати своє призначення й втрачає будь-яку господарську й економічну цінність*. На підставі зазначеного вище Б.С. Волков дає визначення *знищення чужого майна*, як протиправного заподіяння шкоди майну, внаслідок чого майно стає повністю непридатним й перестає існувати, як визначене майно [3, с.15–16].

Не повною мірою можна погодитися з Т.Л. Сергєєвою, яка вважає, що знищення майна «*відрізняється від його пошкодження*», перш за все, тим, *повністю чи частково воно стало непридатним* внаслідок вчинення злочину» [10, с.124]. Адже, на нашу думку, першочергове значення має не ступінь втрати придатності майном (повністю чи частково непридатне до використання), а стійкість цієї непридатності (тимчасова вона чи постійна), бо певне майно, *тимчасово* ставши чи то повністю, чи частково непридатним до використання за цільовим призначенням, може бути придатним до повного відновлення, а тому визнаватиметься не знищеним а пошкодженим.

З'ясуємо, що розуміється під знищенням майна у коментарях до Кримінального кодексу України:

1. М.І. Мельник [5, с.499] та П.С. Матишевський [11, с.399] вважають, що знищення – це доведення майна до повної непридатності щодо його цільового призначення, внаслідок чого воно перестає існувати або повністю втрачає свою цінність. У цьому визначенні привертає увагу сполучник «*або*» у фразі «*перестає існувати або повністю втрачає свою цінність*», що, на нашу думку, є констатацією того, що знищене майно все ж таки може бути наявним (існувати) після знищення, але вже втративши свою цінність.

2. М.І. Панов дає таке визначення: знищення чужого майна – це такий протиправний руйнуючий вплив на майно, внаслідок якого воно повністю втрачає свою споживчу або економічну цінність, приведення його до такого стану, за якого воно взагалі не може бути використане за своїм призначенням, причому втрачені майном властивості не можуть бути відновлені: майно (речі, гроші,

цінні папери, будівлі, споруди тощо) – внаслідок знищення перестає існувати як таке [12, с.522]. Недоліком даного визначення є вказівка не те, що протиправний вплив (а це може вчинити лише винний, а не власник майна, бо його вплив не може бути протиправним по відношенню до свого майна) здійснюється *на майно*, що не допускає випадки вчинення впливу на потерпілого (наприклад, обман), який сам знищує своє майно.

3. У науково-практичному коментарі до Кримінального кодексу України за загальною редакцією М.О. Потебенька та В.Г. Гончаренка під знищенням майна розуміється приведення його у повну непридатність до використання за цільовим призначенням, коли воно перестає існувати або повністю втрачає свою цінність. Особливістю знищення майна є не тільки повний вивід його з господарського обігу, але й неможливість відновлення шляхом ремонту або реставрації. Майно, на думку авторів коментаря, втрачає свою цінність – фізично не перестає існувати, але стає непридатним для використання [13, с.240].

4. На думку М.Й. Коржанського, знищення – це повне зіпсування майна, приведення майна до такого стану, в якому воно вже не може використовуватися за своїм призначенням із-за повної втрати господарсько-економічних властивостей і не може бути поновленим. Наприклад, спалення будівлі, загибель худоби, гнилість харчів, отруєння напоїв та ін. Під знищенням чужого майна розуміється доведення цього майна до повної непридатності щодо його цільового призначення. Внаслідок знищення майно перестає існувати або повністю втрачає свою цінність. Знищення або пошкодження чужого майна – це не тільки і не стільки фізичне його зруйнування, а головним чином, знищення, анулювання, ліквідація можливості для власника володіти майном, користуватися ним. Тому в деяких випадках майно може бути знищено і без його фізичного зіпсування, наприклад, виливання спирту у міську каналізацію, випуск з кліток на волю диких птахів чи тварин тощо [14, с.337]. Дане визначення містить ряд таких недоліків:

по-перше, недоцільно використовувати при визначенні знищення такий термін, як «зіпсуття» (у КК України він часто вживається, як синонім терміну «пошкодження»), а при визначенні пошкодження – «зруйнування» (у КК України він часто вживається, як синонім терміну «знищення»); по-друге, навряд чи правильно говорити, що при пошкодженні майна у власника «ліквідується можливість володіти майном», адже жодних перешкод у цьому власник не має. Власник пошкодженого майна є обмеженим не у володінні, а тимчасово у користуванні.

Не позбавлене недоліків і визначення знищення майна, яке надане А.В. Сакун [15, с.14]: «Під «знищенням майна» варто розуміти протиправне заподіяння шкоди чужому майну, що робить майно повністю непридатним стосовно його цільового призначення». Адже, вказівкою на те, що заподіяння шкоди відбувається чужому майну, автором невимусно відкидаються, знову ж таки, випадки, коли винний вводить в оману власника майна, який вже сам заподіює шкоду власному майну. Не наголошено у визначенні й на те, що непридатним воно стає назавжди (постійна непридатність до використання за цільовим призначенням), адже повна але тимчасова непридатність може бути ознакою не знищення, а пошкодження чужого майна.

Основна подібність визначень «знищення» майна, які подаються українськими науковцями у сучасний період, а, відповідно, й недоліків при цьому, зумовлена й самим поняттям знищення чужого майна, яке подає постановою Пленуму Верховного Суду України від 03.03.2000 р. № 3 «Про судову практику в справах про знищення та пошкодження державного чи колективного майна шляхом підпалу або внаслідок порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки». Так, у абз.1 п.2 вказаної постанови зазначається: «Знищення державного або колективного майна – це приведення його у повну непридатність до використання за цільовим призначенням. Внаслідок знищення майно перестає існувати або повністю втрачає свою

цінність. Знищення лісового масиву означає, що він втратив своє господарське, кліматичне або культурно-естетичне значення» [16, с.143].

Як бачимо, при визначенні поняття «знищення» чужого майна у науковій літературі немає єдиного підходу, не зважаючи на значну подібність цих визначень та ознак, за допомогою яких ці визначення подаються. Так само не виведені критерії, які були би спільними, як для знищення, так і для пошкодження, за якими вже б виводилися ознаки і давалися визначення «знищення та пошкодження» чужого майна.

Поняття «знищення» та «пошкодження», які мають між собою, як спільні, так і відмінні ознаки, перш за все стосуються предмета (чужого майна), яке стало знищене чи пошкоджене. Тому, ми пропонуємо встановити критерії, за якими б подавалися й згруповувалися ознаки знищення та пошкодження чужого майна. При цьому слід, на нашу думку, відштовхуватися від ознак чужого майна (фізичної, економічної та юридичної), прослідковуючи, які зміни їх торкнулися після протиправного впливу. Тому, критеріями знищення чи пошкодження будуть:

1) *фізичний критерій* (як річ у фізичному розумінні цього слова, яка має свою будову, форму та структуру, що й визначає подальшу можливість (неможливість) відновлення (ремонт, реставрації тощо) її властивостей та якості, обумовлюючи таким чином її подальше існування або припинення існування, як майна);

2) *економічний критерій* (цінність – мінова та споживча вартість, здатність задовольняти матеріальні та пов'язані з ними потреби людини, шляхом використання майна за його цільовим призначенням; здатність до відокремлення від природного середовища чи відновлення (ремонт) заново шляхом вкладення праці людини, її коштів та матеріалів; можливість перебування в майновому обороті);

3) *юридичний критерій* (майно має бути чужим для винного, належить (чи вже не належить) на праві власності чи законного володіння іншому суб'єкту права власності).

Ознаки, за наявності яких, на нашу думку, майно буде вважатися знищеним подамо за цими трьома критеріями у таблиці 1.

Таблиця 1 – Ознаки знищеного майна

Критерії	Ознаки знищеного майна
фізичний	1. Майно після його знищення перестає <i>фізично існувати</i> (наприклад, вибух у балонах газу) або продовжує своє існування зі зміненою формою, будовою, структурою чи формулою (наприклад, отруєне вино у бочках); 2. Фізична неможливість відновлення (ремонт, реставрації тощо) його властивостей та якості.
економічний	1. Цінність, мінова та споживча вартість, здатність задовольняти матеріальні та пов'язані з ними потреби людини, шляхом використання цього майна за його цільовим призначенням втрачена повністю й назавжди (повна постійна непридатність). Не виключається певна вартість залишків майна (цегли від будинку, металу від станка); 2. Нездатність до відокремлення від природного середовища (вилитий в море спирт) чи відновлення (ремонт) заново шляхом вкладення праці людини, її коштів та матеріалів; 3. Випадає з економічного (господарського) обігу майно, як таке.
юридичний	1. Власник чи інший законний володілець позбавляється, як права власності на майно, так і можливості володіти, користуватися чи розпоряджатися майном (оскільки, знищення майна є підставою для припинення права власності); 2. Перероблення чужого майна та використання його за призначенням, внаслідок якого воно зникає (спалення бензину у двигуні під час руху) не є знищенням.

Тому, під знищенням чужого майна, на нашу думку, слід розуміти – кримінально-протиправний вплив, внаслідок якого чужому майну заподіюється шкода, воно перестає *фізично існувати* (наприклад, вибух у бало-нах газу) або продовжує своє існування зі зміненою формою, будовою, структурою чи формулою (наприклад, отруєне вино у бочках), що обумовлює подальшу неможливість відновлення (ремонт, реставрації тощо) його властивостей та якості, а цінність, мінова та споживча вартість, здатність задовольняти матеріальні та пов'язані з ними потреби людини, шляхом використання цього майна за його цільовим призначенням втрачається повністю й назавжди (повна постійна непридатність), майно втрачає здатність до відокремлення від природного середовища (вилитий в море спирт) чи відновлення (ремонт) заново шляхом вкладення праці людини, її коштів та матеріалів, власник же чи інший законний володілець позбавляється, як права власності на майно, так і можливості володіти, користуватися чи розпоряджатися майном, тому воно випадає з економічного обігу, як таке.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пшонка В. Україні кількість злочинів проти власності становить 61 % / Пшонка В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://novynar.com.ua/business/142053>.

2. Кримінальний кодекс України : від 05.04.2001 р. // ВВР України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

3. Волков Б. С. Ответственность за уничтожение и повреждение имущества по советскому уголовному праву / Б. С. Волков. – Казань : Изд-во Казанск. ун-та, 1961. – 90 с.

4. Безверхов А. Г. Уничтожение и повреждение имущества: вопросы истории, теории, практики: монография / А. Г. Безверхов, И. Г. Шевченко – М. : Юрлитинформ, 2010. – 192 с.

5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 4-е вид., переробл. та допов. – К. : Юрид. думка, 2007. – 1184 с.

6. Круглевский А. Н. Имущественные преступления. Исследование основных типов имущественных преступлений / А. Н. Круглевский. – СПб. : Типо-лит. С.-Петербур. одиноч. тюрьмы, 1913. – 560 с.

7. Яремко В. В. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. Т. 2 / В. В. Яремко, О. М. Сліпушко ; за ред. Л. І. Андрієвського. – К. : Аконті, 1998. – 287 с.

8. Гаухман Л. Д. Ответственность за преступления против собственности / Л. Д. Гаухман, С. В. Максимов. – М. : ЮрИнфоР, 1997. – 320 с.

9. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.

10. Сергеева Т. Л. Уголовно-правовая охрана социалистической собственности в СССР / Т. Л. Сергеева. – М. : Изд-во АН СССР, 1954. – 156 с.

11. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. С. С. Яценка. – 2-е вид., переробл. та допов. – К. : А.С.К., 2002. – 968 с.

12. Кримінальний кодекс України : наук.-практ. коментар / за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К. : Ін Юре, 2003. – 1196 с.

13. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. Особлива частина / за заг. ред. М. О. Потєбенька, В. Г. Гончаренка. – К. : ФОРУМ, 2001. – 941 с.

14. Науковий коментар Кримінального кодексу України / Коржанський М. Й. – К. : Атіка ; Академія, Ельга-Н, 2001. – 656 с.

15. Сакун А. В. Кримінально-правова характеристика умисного знищення або пошкодження майна : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / А. В. Сакун. – К., 2010. – 19 с.

16. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: | навчально-практичний посібник / укл. Б. О. Кириць. – Львів : Ліґа-прес, 2010. – 412 с.

Боднарчук Р. О. Поняття, критерії та ознаки знищення чужого майна (статті 194 та 196 КК України) / Р. О. Боднарчук // Форум права. – 2011. – № 3. – С. 53–61 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11broccu.pdf>

На підставі аналізу різних наукових точок зору щодо поняття знищення чи пошкодження майна, надано критерії та ознаки знищеного майна й запропоновано власне поняття знищення чужого майна.

Боднарчук Р.О. Понятие, критерии и признаки уничтожения чужого имущества (статьи 194 и 196 УК Украины)

На основании анализа разных научных точек зрения относительно понятия уничтожения или повреждения имущества, даны критерии и признаки уничтоженного имущества, и предложено собственное понятие уничтожения чужого имущества.

Bodnarchuk R.O. Conception, Criteria and Signs of Elimination of Stranger Property (Articles 194 and 196 of the Criminal Code of Ukraine)

On the basis of analysis of different scientific points of view in relation to the conception of elimination or damage of property, an author gives criteria and signs of the destroyed property and the own conception of elimination of stranger property offers.

Форум права Форум